

Af *Nina Beck Hansen, ph.d.,
adjunkt og psykolog*

PH.D.-STAFET

Hvad forsker danske psykologer i? Det skiftes de til at skrive om i denne ph.d.-stafet, hvor stafetten i hvert nummer gives videre til en ny forsker på et andet universitet. Her skriver Nina Beck Hansen om sin ph.d. med titlen *Reported rape: An investigation of attrition in a sample of reported rapes within a Danish police district*, der blev forsvaret 19. maj 2017 på Syddansk Universitet.

Anmeldt voldtægt – en unik forbrydelse kræver et unikkt svar

En dansk undersøgelse af, hvor og hvorfor anmeldte voldtægtssager falder fra uden at nå frem til domstolen

Voldtægt er en alvorlig kriminel handling og et udbredt socialt problem både internationalt og nationalt. Voldtægt vurderes til at være den mest underrapporterede kriminelle handling globalt set, hvorimod de økonomiske omkostninger for samfundet og for ofrene vurderes at udgøre de højeste for alle kriminelle handlinger (Bachman, 1998; Miller, Taylor, & Sheppard, 2010).

Retssystemet er en af de primære institutioner til at behandle voldtægt. Imidlertid har international forskning og nationale statistikker indikeret, at retssystemet enten ikke anvendes eller er ineffektivt i forhold til at retsforfølge voldtægtsforbrydelser (Clark, 2010; Murphy, Banyard, Maynard, & Dufresne, 2011; Laudrup et al., 2011). Internationale studier har påvist, at kun 3 procent af anmeldte voldtægtsforbrydelser ender med domsfældelse. Et resultat, som er blevet betegnet som et frafaldsproblem i anmeldte voldtægtssager (Lonsway & Archambault, 2012). Yderligere viser forskning, at nogle ofre oplever deltagelsen i retsprocessen som *den anden voldtægt*, fordi retssystemet ikke er i stand til at imødekomme deres behov (Campbell, 1998; Campbell et al., 1999; Campbell, Wasco, Ahrens, Sefl, & Barnes, 2001). Med det mest pessimistiske udsyn forekommer retssystemet både ineffektivt i forhold til at dømme voldtægtsforbrydere og risikerer at re-viktimisere den lille gruppe af voldtægtsramte, som træder frem i lyset og søger hjælp fra retssystemet (Brown, 2011).

Men måske er der lys for enden af tunnelen. I løbet af de seneste år er der blevet iværksat flere initiativer rettet mod at forbedre retssystemets svar på voldtægt. I Danmark er der nationalt blevet implementeret tværfaglige behandlingsmodeller over hele landet med det formål at øge antallet af tiltaler i voldtægtssager ved at forbedre støtten til ofrene, den retsmedicinske undersøgelse og uddannelsesniveaet hos politiets efterforskere (Bramsen et al., 2009). Ligeledes har flere tiltag inden for retssystemet og politiet forsøgt at forbedre vilkårene for voldtægtsramte.

De retslige konsekvenser af tværfaglige behandlingsmodeller er dog kun undersøgt i et begrænset omfang. Derudover er voldtægt også en voldsom og traumatisk oplevelse, der kan have konsekvenser for ofrets mentale og sociale trivsel (Elklit & Christiansen, 2010). De psykologiske konsekvenser af voldtægt, og ofrets oplevelse af støtte efter overgrebet, kan tænkes at have indvirkning på den efterfølgende efterforskning af sagen. På nuværende tidspunkt har kun få studier undersøgt disse sammenhænge.

Projekt anmeldt voldtægt

På denne baggrund blev mit ph.d.-projekt iværksat med udgangspunkt ved Center for Voldtægtsofre i Aarhus og Østjyllands Politi. Projektet havde til formål at undersøge frafald i anmeldte voldtægtssager (n=282) og mulige årsager hertil. Resultaterne af dette projekt understøttede fund i internationale studier og viste, at størstedelen af anmeldte voldtægtssager (61,7 procent) blev henlagt uden en sigtelse af gerningsmanden. Dog forekom anden af sager, som nåede frem til domstolene (17,7 procent) at være højere sammenlignet med nyere studier fra USA og England. Dokumenterede årsager til sagshenlæggelse under efterforskningen inkluderede manglende identifikation af gerningsmanden, manglende beviser til at understøtte ofrets forklaring, og at ofret ikke deltog i efterforskningen. Resultaterne indikerede også, at fremstående karakteristika ved stereotype voldtægtsforståelser havde en signifikant indflydelse på, om gerningsmanden blev sigtet. Dog indikerede effekten af de uafhængige variabler ikke et efterforskningsbias mod stereotype forståelser af *den sande voldtægt* og *det gode offer*. Til trods for dette var der en mindre sandsynlighed for, at gerningsmanden blev sigtet i sagen, hvis ofret var påvirket under overgrebet og havde færre fysiske skader efter overgrebet. Endelig viste resultaterne også, at et betragteligt antal af anmeldte sager blev henlagt i forbindelse med, at ofret trak sig fra efterforskningen (26,4 procent). Resultaterne i projektet indikerede, at højere niveauer af akut psykisk belastning efter overgrebet og den psykologiske belastning forbundet med at deltage i efterforskningen kunne forklare, hvorfor nogle ofre trak sig fra efterforskningen af deres voldtægtssag.

På vej mod et forbedret retsligt svar på voldtægt

Implikationerne af denne viden peger mod to fokusområder for fremtiden. Disse fokusområder involverer et fortsat behov for at styrke bevismaterialet i voldtægtssager og nye metoder til at forbedre praksisprocedurer, som i højere grad støtter de voldtægtsramtes muligheder for at deltage i efterforskningen og den retslige proces. Især synes det sidste punkt at være væsentligt, fordi bevisbyrden ofte er hos den voldtægtsramte og dennes evne til at vidne og fortsætte sin deltagelse i efterforskningen (Westera, Kebbel, & Milne, 2016). Vores resultater indikerede, at den psykologiske belastning forbundet med voldtægtstraumet kunne påvirke nogle ofres villighed til at deltage. I overensstemmelse hermed ses der internationalt en stigende interesse for at skabe en traumeinformeret retslig praksis (Randall & Haskell, 2013), hvor bl.a. afhøringsteknikker tager højde for de mulige

hukommelsesmæssige konsekvenser af traumeeksponering. Westera og kollegaer påpeger i en artikel fra 2016, at politiets afhørings teknikker er det vigtigste værktøj til at fremme bevisindsamlingen, fordi vidnets forklaring ofte er det eneste og vigtigste bevismateriale i voldtægts-sager. De opfordrer derfor til at have fokus på holdninger og et afhøringsmiljø, som fremmer ofrenes deltagelse (fx private afhøringslokaler). Derudover anbefales den kognitive afhørings teknik og også anvendelse af videoteknologi til at optage ofrenes afhøringer, så de spares for unødigt at skulle genfortælle de traumatiske oplevelser.

Foruden vigtigheden af at forbedre afhørings teknikker indikerede resultaterne af ph.d.-projektet også, at tværfaglige behandlingsmodeller synes at være en god metode til at imødekomme voldtægtsramtes behov. Ligeså er der behov for psykologisk støtte, også i den akutte fase efter overgrebet. Disse initiativer har derfor brug for fortsat politisk opmærksomhed og støtte, hvis man ønsker et forbedret retsligt svar på voldtægtsforbrydelser.

Den personlige rejse

Min personlige rejse gennem dette ph.d.-forløb har været spændende og udfordrende af flere årsager. Herunder de lange historiske rødder, som voldtægt er en del af, med kvindefrigørelsen og rettigheden til at bestemme over sin egen seksualitet og krop. Derudover kan en undersøgelse af frafald i anmeldte voldtægts-sager gennem den retslige proces ikke undersøges uden hensyn til det samfund og de generelle holdninger, som retssystemet er en del af. Forskning i anmeldt voldtægt har derfor involveret et komplekst hensyn til den traumatiske hændelse, ofret og overgrebets karakter, retssystemet samt samfundet og den historiske udvikling inden for området. Voldtægt er på den baggrund en unik forbrydelse, som kræver et unikt svar.

Referencer

- Bachman, R. (1998). The factors related to rape reporting behavior and arrest. New evidence from the national crime victimization survey. *Criminal Justice and Behavior*, 25(1), 8-29.
- Bramsen, R. H., Elklit, A., & Nielsen, L. H. (2009). A Danish model for treating victims of rape and sexual assault: the multidisciplinary public approach. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 18(8), 886-905.
- Brown, J. (2011). We mind and we care but have things changed? Assessment of progress in the reporting, investigating and prosecution of allegations of rape. *Journal of Sexual Aggression*, 17(3), 263-272.
- Campbell, R., Sefl, T., Barnes, H. E., Ahrens, C. E., Wasco, S. M., & Zaragoza-Diesfeld, Y. (1999). Community services for rape survivors: enhancing psychological well-being or increasing trauma? *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 67(6), 847-858.
- Campbell, R., Wasco, S. M., Ahrens, C. E., Sefl, T., & Barnes, H. E. (2001). Preventing the "Second rape" rape survivors' experiences with community service providers. *Journal of Interpersonal Violence*, 16(12), 1239-1259.
- Clark, H. (2010). 'What Is the Justice System Willing to Offer?': Understanding Sexual Assault Victim/Survivors' Criminal Justice Needs. *Family Matters*(85), 28-37.
- Elklit, A., & Christiansen, D. M. (2010). ASD and PTSD in rape victims. *Journal of Interpersonal Violence*, 25(8), 1470-1488.
- Miller, T. R., Taylor, D. M., & Sheppard, M. (2010). In the United States, sexual violence costs more than drunk driving. *Injury Prevention*, 16(Suppl 1), A190-A190.
- Murphy, S. B., Banyard, V. L., Maynard, S. P., & Dufresne, R. (2011). Advocates speak out on adult sexual assault: A unique crime demands a unique response. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 20(6), 690-710.
- Laudrup, C., Laursen, B., Sidenius, K., Balvig, F., Martinius, M.-B. E., & Madsen, K. S. (2011). Voldtægt der anmeldes. Hentet online fra: dkr.dk/sites/default/files/Voldtægt-del-VI-vej-gen-retssys.pdf.
- Lonsway, K. A., & Archambault, J. (2012). The "Justice Gap" for Sexual Assault Cases Future Directions for Research and Reform. *Violence Against Women*, 18(2), 145-168.
- Randall, M. & Haskell, L. (2013). Trauma-Informed Approaches to Law: Why Restorative Justice Must Understand Trauma and Psychological Coping. *The Dalhousie Law Journal* 50. Hentet online fra: ssrn.com/abstract=2424597.
- Westera, N. J., Keibell, M. R., & Milne, B. (2016). Want a better criminal justice response to rape? Improve police interviews with complainants and suspects. *Violence Against Women*, 22(14), 1748-1769.